

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять для здобувачів вищої освіти
освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 081 «Право» освітньо-професійної програми
«Адміністративна юстиція (Суд. Публічна адміністрація
та антикорупційні органи)»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
правоохоронної діяльності та
загальноправових дисциплін
Протокол № 7 від 05 червня 2024 р.

Чернігів 2024

Юридична деонтологія: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 081 «Право» освітньо-професійної програми «Адміністративна юстиція (Суд. Публічна адміністрація та антикорупційні органи)» / Укл. Нітченко А. Г. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка». 2024. 36 с.

Укладачка:

НІТЧЕНКО АЛЛА ГРИГОРІВНА, канд. іст. наук, доцентка кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Відповідальна за випуск: КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА, канд. іст. наук, доцентка, завідувачка кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Рецензент: СЕЛЕЦЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ВІКТОРОВИЧ, к.ю.н., доцент, декан юридичного факультету ННІ права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
I. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»	6
1.1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	6
1.2. Критерії оцінювання результатів навчання та розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти	13
1.3. Політики курсу	17
II. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	20
2.1. Тема 1. Становлення та розвиток юридичної деонтології	20
2.2. Тема 2. Загальна характеристика юридичної діяльності	21
2.3. Тема 3. Юридична практична діяльність	22
2.4. Тема 4. Загальна характеристика юридичної професії	24
2.5. Тема 5. Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності	25
2.6. Тема 6. Політико-правова культура юриста	27
2.7. Тема 7. Морально-естетична та етична культура юриста	29
III. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ	32
IV. БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА	34
V. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	36

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія» є обов'язковим компонентом ОП «Адміністративна юстиція (Суд. Публічна адміністрація та антикорупційні органи)» (2019) з циклу загальної підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», предметом вивчення якої є етичні норми та професійні стандарти поведінки для юристів. Здобувачі вищої освіти, які вивчають цю дисципліну, розглядають питання, пов'язані з етикою та відповідальністю в юридичній практиці. Це допомагає майбутнім юристам розуміти свої обов'язки та взаємодіяти з клієнтами та суспільством на високому професійному рівні.

Отже, дисципліна «Юридична деонтологія» має за *мету* формулювання професійного світогляду, ознайомлення здобувачів вищої освіти з сучасними **підходами** до юридичної діяльності та сприяння вирішенню загальних юридичних ситуацій, які можуть виникати на практиці.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з формами здійснення та сферами застосування юридичної діяльності;
- визначення характерних рис практичної діяльності юристів за окремими напрямками спеціалізації юридичної роботи, розкриття змісту професіограм різних юридичних професій;
- визначення правил культури поведінки та етикету юриста, які необхідні для його ефективної професійної діяльності;
- зміцнення світоглядну та громадянську позиції майбутніх правознавців.

Програма навчальної дисципліни включає наступні теми:

Тема 1. Становлення та розвиток юридичної деонтології

Тема 2. Загальна характеристика юридичної діяльності

Тема 3. Юридична практична діяльність

Тема 4. Загальна характеристика юридичної професії

Тема 5. Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності

Тема 6. Політико-правова культура юриста

Тема 7. Морально-естетична та етична культура юриста

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні **загальні компетентності (ЗК)**, передбачені освітньою програмою:

- здатність до знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 3).

У підсумку ЗВО повинні:

знати:

- історичний аспект становлення системи деонтологічних знань;
- предмет та структуру курсу юридична деонтологія;

- поняття та функції професії юриста;
- деонтологічні вимоги, що висуваються до юридичної професії;
- зміст та основні риси юридичної діяльності;
- суть та основні концепції розвитку юридичної наукової діяльності;
- основні ознаки, принципи, завдання та функції юридичної практичної діяльності;
- міжнародні стандарти професійної юридичної діяльності;
- зміст морально-правової, психологічно-естетичної, професійної культури юриста;
- суть та зміст роботи працівників окремих юридичних спеціальностей.

вміти:

- 1) розуміти специфіку обраної професійної діяльності, етичні норми діяльності юриста, ґрунтуючись на принципах корпоративної соціальної відповідальності :
 - самостійно поповнювати та поглиблювати свої знання;
 - аналізувати причинно-наслідкові зв'язки при здійсненні юридичної практичної діяльності;
 - використовувати всі способи мистецтва спілкування і знання для прийняття рішень у практичній діяльності;
 - вести ділові, політико-правові, та наукові дискусії.
- 2) застосовувати набуті знання в практичній діяльності:
 - розумітися в структурі права, засобах юридичної техніки і вирішувати на цій основі питання юридичної практичної діяльності.

Практичні заняття з предмета «Юридична деонтологія» покликані сприяти поглибленому вивченню лекційного курсу, навчити здобувачів вищої освіти самостійно працювати з науковою, періодичною, навчально-методичною літературою, вміти аналізувати її, узагальнювати матеріал і самостійно робити науково обґрунтовані висновки, правильно застосовувати знання в юридичній практиці, вести на належному рівні дискусію з правової тематики, використовувати логічні прийоми в практичній юридичній діяльності.

Запропоновані плани практичних занять вміщують назви тем з визначенням переліком питань, винесених на обговорення, завдання для індивідуальної роботи/теми рефератів, а також список навчально-методичної літератури і основних нормативних актів, з якими необхідно ознайомитися до початку практичного заняття. Готуючись до практичного заняття, беручи у ньому участь, здобувачі вищої освіти вчаться обґрунтувати і формулювати свої думки, набувати навичок публічного виступу, ведення дискусії, виявляти свої знання, наукову позицію та вчиться їх відстоювати.

В результаті вивчення дисципліни «Юридичної деонтології» здобувачі вищої освіти отримають цілісне уявлення про необхідні практичні аспекти юридичної діяльності.

I. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»

1.1. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади юридичної деонтології. Юридична діяльність, наука, освіта, практика

Тема 1. Становлення та розвиток юридичної деонтології

Юридична деонтологія: історія та сучасність. Історичний аспект становлення системи деонтологічних знань. Виникнення деонтології як науки. Становлення та розвиток юридичної деонтології.

Поняття та загальна характеристика науки «юридична деонтологія». Предмет наукового дослідження. Роль юридичної деонтології в системі гуманітарних наук. Соціальне значення юридичних деонтологічних знань. Завдання науки юридична деонтологія.

Юридична деонтологія як навчальна дисципліна. Предмет та структура курсу юридична деонтологія. Завдання, що вирішуються навчальною дисципліною. Сучасні підходи до викладення курсу.

Тема 2. Загальна характеристика юридичної діяльності

Методологічні підходи до розуміння юридичної діяльності. Юридична діяльність як різновид соціальної діяльності. Поняття соціальної діяльності та її ознаки. Місце юридичної діяльності в системі соціальної діяльності.

Основні риси, що характеризують юридичну діяльність: здійснення у сфері права; здійснення юристами-фахівцями на професійній основі; спрямованість на організацію діяльності інших суб'єктів права; впорядкування та узгодження суспільних відносин; поєднання правових і не правових засобів здійснення повноважень; правова регламентація юридичної діяльності. Форми здійснення юридичної діяльності.

Зміст юридичної діяльності: ведення юридичної справи; складання юридичних документів; юридичне консультування; виступи в юридичних установах; тлумачення текстів нормативно-правових актів; правове виховання, правова агітація та пропаганда правових знань; правове навчання в юридичних навчальних закладах.

Види юридичної діяльності: за змістом; за професійною спеціалізацією або за суб'єктами здійснення; за кількістю уповноважених осіб; за змістом інтелектуальної роботи. Функції юридичної діяльності. Правові дії та юридична діяльність. Юридична діяльність та професійна діяльність юристів.

Система юридичної діяльності: суб'єкти юридичної діяльності; учасники юридичної діяльності; об'єкти юридичної діяльності; засоби юридичної діяльності; способи юридичної діяльності; форми юридичної діяльності; методи здійснення юридичної діяльності.

Внесок римських юристів у світову юридичну теорію та юридичну практику. Тенденції розвитку юридичної діяльності.

Тема 3. Загальна характеристика юридичної наукової діяльності

Поняття юридичної науки та її структура. Функції юридичної науки.

Зміст та структура юридичної науки (теорії, наукові закони, постулати та аксіоми, проблеми та гіпотези, методи, поняття та категорії, наукові факти).

Рівні розвинутості систем юридичних наукових знань (уявлення, ідеї, принципи, ідеологія, концепції, доктрини, вчення, теорії).

Об'єкт та предмет юриспруденції. Методологія юриспруденції. Зміст методології юриспруденції. Структура методології юриспруденції.

Процедура конкретного наукового правового дослідження. Поняття та зміст світогляду, типу юридичного наукового мислення, юридичної наукової парадигми.

Методологічні підходи юриспруденції (історичний, логічний, герменевтичний, порівняльний, ціннісний (аксіологічний), системний, синергетичний, поведінковий (біхевіористський), гуманістичний, кібернетичний, інституціональний, структурний, функціональний, комплексний, системно-функціональний, функціонально-структурний).

Методи юриспруденції: види та зміст. Загальні методи (загальні діалектичні та загальні формально-логічні методи). Загальнонаукові методи (методи емпіричних досліджень та теоретичного дослідження).

Конкретно-наукові методи юриспруденції. Спеціально-наукові методи юридичних наукових дисциплін.

Юриспруденція як система юридичних наук. Загальна характеристика видів юридичних наукових дисциплін. Юридичні науки теоретичного й історичного профілю (теорія права і держави, філософія права, історія вчень про державу і право, історія права і держави, соціологія права, порівняльне правознавство чи юридична компаративістика).

Галузеві або нормативні юридичні наукові дисципліни (науки конституційного права, адміністративного права, цивільного права, цивільно-процесуального права, кримінального права, кримінально-процесуального права, міжнародного права).

Спеціальні або прикладні юридичні наукові дисципліни (криміналістика, кримінологія, судова медицина та психіатрія). Перспективи розвитку юриспруденції (основні шляхи розвитку юриспруденції, проблеми удосконалення методології та структури юриспруденції).

Тема 4. Юридична навчальна діяльність

Система юридичної освіти в Україні. Основні засади освіти в Україні.

Основні характеристики системи і структури юридичної освіти. Основні шляхи удосконалення вищої юридичної освіти в Україні. Особливості правової

освіти в Україні. Державні стандарти юридичної освіти. Освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійної програми підготовки фахівця з вищою освітою за спеціальністю «Правознавство». Нормативний зміст освітньо-професійної програми (система знань, державна атестація студента).

Суб'єкти освітньої діяльності. Види вищих закладів юридичної освіти. Рівні акредитації вищих закладів юридичної освіти. Завдання, права та обов'язки вищого закладу юридичної освіти. Управління вищим закладом юридичної освіти. Студентське самоврядування. Наукова діяльність. Фінансування діяльності вищих закладів юридичної освіти.

Учасники навчально-виховного процесу вищих закладів юридичної освіти. Права та обов'язки студентів, курсантів, слухачів, стажистів, бакалаврів, магістрів, аспірантів, докторантів. Права та обов'язки педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Навчальний процес: поняття та основні елементи, форми навчання. Науково-методичне забезпечення навчального процесу.

Тема 5. Юридична практична діяльність

Загальна характеристика юридичної практичної діяльності. Юридична практична діяльність і право. Основні підходи до праворозуміння. Позитивістський (нормативний) підхід. Соціологічне праворозуміння. Право і суспільство. Право й економічні та інші матеріальні суспільні відносини. Право і демократія.

Юридична практична діяльність і правова практика.

Основні ознаки юридичної практичної діяльності (професіоналізм, незалежність; компетентність; повага та не порушення прав, свобод та законних інтересів інших суб'єктів; конфліктність; інформативність; гласність; конфіденційність; чесність, порядність та щирість.

Основні дії юридичної практичної діяльності. Ведення юридичної справи. Встановлення фактичних обставин. Доказування. Вибір і аналіз правових норм. Правова кваліфікація. Вирішення юридичної справи. Виконання рішення з юридичної справи. Тлумачення правових текстів. Консультування з правових питань. Представництво юристом інтересів суб'єкта права.

Принципи, завдання та функції юридичної практичної діяльності.

Процедури, умови, прийоми, засоби здійснення юридичної практичної діяльності.

Змістовий модуль 2. Професійна діяльність юристів

Тема 6. Загальна характеристика юридичної професії

Юрист: загальна характеристика. Історичне та сучасне розуміння терміну «юрист». Зміст та основні риси терміну «юрист». Знання юриспруденції. Володіння професійними правовими знаннями. Наявність розвинутого

юридичного мислення. Уміння застосовувати свої знання в практичній діяльності. Соціальна юридичної професії. Гуманістична спрямованість діяльності юриста.

Загальна характеристика юридичної професії. Основні риси юридичної професії. Взаємозв'язок юридичної професії з правом. Юридична професія як різновид соціальних послуг. Взаємозв'язок юридичної професії з політикою. Точність юридичної професії. Творчий, глибоко інтелектуальний характер. Наявність специфічної професійної культури. Елітність юридичної професії.

Професійне мислення юриста. Ознаки професійного мислення юриста. Висока нормативна культура. Відповідна визначеність. Оперативність. Універсалізм і ерудованість. Логічність. Поєднання абстрактного з конкретним. Притаманність загостреного почуття справедливості.

Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів.

Принципи професійної діяльності юристів. Законність діяльності. Незалежність юридичної професії. Моральність в юридичній професії. Гласність. Професіоналізм. Професійна таємниця.

Об'єднання юристів в Україні. Спілка юристів України. Спілка адвокатів України. Українська правнича фундація. Українська нотаріальна палата. Всеукраїнська незалежна суддівська асоціація. Асоціація правників України.

Тема 7. Організаційно-правові аспекти діяльності юриста

Основні вимоги та умови набуття права на здійснення юридичної практичної діяльності (набуття якостей, необхідних для самостійного здійснення професійних юридичних функцій, права на самостійне здійснення юридичної практичної діяльності, професійних повноважень, припинення здійснення професійних повноважень).

Характеристика основних прав та обов'язків юристів відповідно до вимог чинного законодавства України.

Професійна атестація юристів. Загальні положення про атестацію юристів. Види атестації юристів. Особливості атестації різних юридичних спеціальностей. Атестація суддів в Україні. Атестація прокурорсько-слідчих працівників прокуратури. Атестація адвокатів. Професійна атестація нотаріусів. Атестація працівників органів внутрішніх справ.

Професійна (дисциплінарна) відповідальність юристів. Загальні положення про дисциплінарну відповідальність юристів. Загальні правила притягнення юристів до дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень. Дисциплінарна відповідальність різних категорій юристів-професіоналів: суддів, працівників прокуратури, адвокатів, нотаріусів, працівників органів внутрішніх справ.

Оплата праці юристів, їх правовий та соціальний захист. Основні положення щодо оплати праці представників різних юридичних професій. Особливості оплати праці адвокатів, приватних нотаріусів, юрисконсультів приватних підприємств та установ.

Заходи правового і соціального захисту юристів. Гарантії забезпечення статусу працівників юридичної сфери.

Тема 8. Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності

Суддівська діяльність. Професія судді як одна з найбільш складних юридичних професій. Функціональні аспекти суддівської діяльності: соціальний, комунікативний, організаційний.

Прокурорська діяльність. Основні завдання прокурорського нагляду. Принципи прокурорської діяльності. Характеристика змісту роботи прокурора, її основні види. Властивості мислення прокурора.

Слідча діяльність. Основні завдання слідства. Характерні риси слідчої діяльності. Високий рівень відповідальності діяльності слідчого. Примус і слідча діяльність. Творчість і пошук істини. Принципи здійснення слідчої діяльності. Законність. Науковість. Гласність. Оперативність. Динамізм. Незалежність. Гуманізм. Економічність. Принципи здійснення слідчих дій, використання методик, засобів криміналістичної техніки. Взаємодії з іншими підрозділами та установами. Функціональні аспекти діяльності слідчого: соціальний, комунікативний, організаційний.

Адвокатська діяльність. Адвокат як захисник прав, свобод та представник законних інтересів громадян та юридичних осіб. Функціональні аспекти діяльності адвоката: соціальний, комунікативний, організаційний.

Нотаріальна діяльність. Її функціональне призначення та сутність як окремого виду юридичної роботи. Професіоналізм, спеціалізація правових знань, досвід, відповідність кваліфікаційним нормативам, володіння системою морально-етичних норм як вимоги особистого та професійного характеру діяльності нотаріуса.

Юридична консультативна діяльність. Функціональне призначення та сутність як окремого виду юридичної діяльності.

Змістовий модуль 3. Характеристика окремих видів культури юриста

Тема 9. Політико-правова культура юриста

Правова культура юриста як невід'ємна частина правової культури суспільства. Правова культура суспільства та її показники. Правова культур особи. Правова культура професійної групи. Професійний рівень культури.

Поняття правової культури юриста. Зміст правової культури юриста: професійно-правова майстерність; ціннісно-правові орієнтації в сфері права; високі моральні якості юриста; соціально-політична і громадянська відповідальність; ґрунтовні знання у різних сферах суспільного життя. Особливості правової культури юриста.

Деформації професійної правосвідомості юристів. Поняття деформації професійної правосвідомості юристів та її види. Форми деформації правової свідомості і правової культури юристів. Правовий нігілізм, правова демагогія, правовий ідеалізм, правове переродження, правовий дилетантизм.

Функції правової культури юриста. Пізнавально-перетворююча функція. Регулююча функція. Ціннісна функція. Правосоціалізаторська функція. Функція передавання передового досвіду. Функція прогнозування.

Поняття політичної культури юриста. Внутрішня структура політичної культури: сукупність знань про політику; політична орієнтація; уміння та звичка реалізовувати свої політичні знання та погляди на практиці.

Види політичної культури. Індивідуальна політична культура. Групова політична культура. Суспільна політична культура. Патріархальна політична культура. Підданська політична культура. Активістська політична культура. Шляхи підвищення політичної культури юристів.

Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті. Поняття політичних прав та їх групи. Обмеження політичних прав.

Вітчизняний механізм реалізації участі юристів у політичному житті. Міжнародно-правовий механізм забезпечення політичних прав людини і громадянина. Ст.20 Загальної декларація прав людини. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод. Конвенція МОП №87 «Про свободу асоціацій і захист права на організацію».

Тема 10. Морально-естетична та етична культура юриста

Поняття моральної культури юриста. Мораль як форма суспільної свідомості. Поняття моральної культури особистості. Критерії оцінки рівня моральної культури. Структура моральної культури особистості. Моральна свідомість (внутрішня культура): культура етичного мислення; культура моральних почуттів. Культура моральної поведінки (зовнішня культура): уміння обирати зовнішню форму, адекватну внутрішній моральній культурі; уміння оптимізувати спосіб діяльності, застосовувати ефективні засоби виконання морального рішення. Особливості моральної культури юриста: єдність слова і діла; почуття міри; моральна чистота, вихованість; здатність і готовність до моральної рефлексії (самопізнання, самооцінки), саморегуляції й самовиховання.

Морально-професійні обов'язки юриста. Обов'язок як поняття моральної свідомості і категорія етики. Об'єктивна та суб'єктивна сторона обов'язку. Суть морально і професійного обов'язку юриста. Відповідальність як зворотній бік свободи. Поняття моральної відповідальності.

Основні засади професійної етики юриста. Усвідомлення відповідальності перед суспільством і кожним громадянином. Дотримання законності. Принцип висом орального ділового співробітництва юристів. Принцип гуманного, турботливого ставлення до людини. Чесність, правдивість, доброзичливість і

чуйність. Простата і скромність. Принцип непримиренності до несправедливості.

Поняття деформації моральної свідомості юристів, її суть та основні причини. Шляхи подолання деформацій моральної та правової свідомості юристів.

Поняття естетичної культури юриста та форми її прояву. Естетична свідомість юриста. Естетична культура особистості.

Службовий етикет юриста. Поняття сучасного етикету. Загальні правила етикету. Службовий етикет і зовнішній вигляд юриста. Вимоги службового етикету: дотримання субординації; дисциплінованість; дружня увага й турбота до особистих потреб колег. Юридичний етикет. Співвідношення службового та юридичного етикету.

Мовна культура юриста. Поняття культури мови. Особливості мовної культури юриста. Володіння державною мовою. Культура телефонної розмови. Культура писемного ділового спілкування, складання документів.

Естетичні характеристики правових документів. Поняття естетико-правових вимог, що пред'являються до правових документів. Типовий формуляр правового документу та їх реквізити. Анотація. Місце і час складання правового документу. Назва органу, що видав документ. Адресат. Підпис і печатка. Спеціальні вимоги, що мають техніко-юридичний характер. Бланки документів та їх види: загальні, спеціальні, засвідчувальні.

Зміст правових документів. Вимоги, що пред'являються до змісту правових документів. Форми викладення змісту: розповідна, описова, аналізуюча; конкретність, стислість, чіткість, ясність, грамотність викладення змісту. Мова і стиль викладення юридичного акту. Поняття офіційно-ділового стилю.

Тема 11. Психологічні аспекти професійної діяльності юриста

Поняття психологічних чинників у діяльності юриста. Необхідність психологічних знань для професійної діяльності юриста та її причини. Внутрішні психічні фактори, що обумовлюють юридичну діяльність як суб'єктивна сторона складу поведінки (правомірної чи протиправної). Активно-динамічні психічні властивості особи: мета, потреба, інтерес, мотив. Стабільні психічні властивості особи: установка, впевненість, віра, навички, звичка.

Психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами. Поняття спілкування та його сутність. Умови грамотного професійного спілкування. Правила спілкування. Поняття психологічної сумісності та її значення для успішної професійної діяльності юриста. Види психологічної сумісності: психофізіологічна, соціально-психологічна. Темперамент як індивідуально-психологічна властивість, що впливає на виконання юристом своїх професійних обов'язків. Види темпераменту: сангвінічний, холеричний, флегматичний, меланхолічний.

Конфлікти в юридичній діяльності і способи їх вирішення. Поняття конфлікту. Конфлікти в юридичній практиці та їх види. Загальні стилі вирішення конфліктів. Стиль конкуренції. Стиль відхилення. Стиль пристосування. Стиль співробітництва. Стиль компромісу. Юридичні способи розв'язання конфліктів: конституційні, парламентські процедури; судовий розгляд; адміністративні процедури; прямі переговори, звернення до консультантів, посередників.

1.2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання результатів навчання ЗВО, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях, а також самостійність та своєчасність здачі виконаних індивідуальних та самостійних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності виду індивідуальної та самостійної роботи або усної, письмової відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів.

У процесі поточного контролю здійснюється перевірка засвоєння ЗВО програмного матеріалу, набуття ними вмінь та навичок щодо вирішення практичних ситуацій, здатності самостійного опрацювання окремих тем, публічного та письмового викладу конкретних питань дисципліни.

Критерії оцінювання участі у практичному занятті (активність роботи, відповідь з питань практичного заняття оцінюються в 5, 4, 3, 2, 1, 0 балів, зокрема:

- 5 балів – ЗВО у повному обсязі опрацював програмний матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння основ юридичної деонтології, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати факти, здатний презентувати власне розуміння, оцінку фактів, має досить міцні навички роботи основними нормативно-правовими актами.

- 4 бали – ЗВО вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, визначає поняття, може дати порівняльну характеристику юридичним професіям, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнює та застосовує набуті знання.

- 3 бали - ЗВО засвоїв навчальний матеріал частково (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), але прогалини не носять

істотного характеру, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, може дати порівняльну характеристику юридичним професіям, визначає поняття, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнює та застосовує набуті знання, деякі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані недостатньо.

- 2 бали – ЗВО загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, правильно розуміє юридичні терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка.

- 1 бал – ЗВО за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито.

- 0 балів – ЗВО не готовий до практичного заняття або має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі терміни, але не може їх пояснити, головний зміст матеріалу не розкрито.

Доповнення до відповіді, запитання доповідачу на практичному занятті оцінюється до 2-х балів:

- суттєве доповнення до доповіді основного доповідача, яке ґрунтується на ознайомленні з монографічною, науковою літературою - 2 бали.

- задані запитання доповідачу, які є не просто уточнюючими, а які мають дискусійний характер - 1 бал.

Опитування кожного ЗВО повинно бути проведено не менше ніж 3-4 рази на протязі семестру за умови регулярного відвідування здобувачем різних видів аудиторних занять.

Критерії виконання тестових завдань:

- 3 бали – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;

- 2 бали – точні відповіді на 70%-89% тестових питань;

- 1 бал – точні відповіді від 50% до 69 % тестових питань;

- 0,5 балів – ЗВО дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань з теми.

Критерії вирішення задач з «Юридичної деонтології» / написання юридичного диктанту:

- 3 бали – точна та повна відповідь;

- 2 бали – точні відповіді та недостатньо повне пояснення рішення задачі / точні відповіді та недостатньо повне пояснення терміну;

- 1 бал – не зовсім точне рішення задачі / не зовсім точні відповіді на всі терміни диктанту;

- 0 бали – ЗВО намагався дати відповіді, але показав незадовільний рівень знань з теми.

Модульна контрольна робота передбачає виконання 4-х блоків завдань.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи наступні:

6 балів – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) на всі питання модульної контрольної роботи; ЗВО вільно орієнтується в поданому матеріалі;

4-5 балів – ЗВО надав на 75 % питань модульної контрольної роботи; відповіді на всі питання контрольної потребують уточнень;

3 бали – ЗВО надав відповіді на 60% питань модульної контрольної роботи; відповіді потребують суттєвих уточнень, недостатнє володіння матеріалом;

2-0 балів – ЗВО надав відповіді менше ніж на 50% питань модульної контрольної роботи; відповіді потребують значних уточнень; ЗВО не орієнтується в поданому матеріалі, вкрай обмежена відповідь.

Складання заліку є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для студентів, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо студент виконав усі види робіт протягом семестру та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати залік.

Для складання заліку існують білети. Білети складаються із двох питань.

Критерії оцінювання:

- від 33 до 40 балів - відповідь повна і зміст відповіді студента повністю відповідає сутності поставленого запитання;
- від 24 до 32 балі - студент виконує всі завдання без грубих помилок;
- від 17 до 24 балів - студент допускає грубі помилки і всі питання виконані менш ніж на половину;
- не більше 16 балів - при невиконанні хоча б одного завдання білету.

Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

З тими здобувачами вищої освіти, які до проведення підсумкового семестрового контролю не встигли виконати всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку до 19 балів (за шкалою оцінювання), проводяться додаткові індивідуальні заняття, за результатами яких визначається, наскільки глибоко засвоєний матеріал, та чи необхідне повторне вивчення дисципліни.

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів		
--	--	-----------------	--	--

Змістовний модуль 1.		0...	15
1	Усні відповіді на практичних заняттях	0...	5
2	Вирішення тестових завдань, задач з конституційного права/юридичний	0... 0...	3 5
3	диктант;		
4	Написання рефератів, доповідей, реферування, захист презентацій	0...	2
	Доповнення, запитання доповідачу на практичному занятті		
Змістовний модуль 2.		0...	15
1	Усні відповіді на практичних заняттях	0...	5
2	Вирішення тестових завдань, задач з конституційного права/юридичний	0... 0...	3 5
3	диктант;		
4	Написання рефератів, доповідей, реферування, захист презентацій	0...	2
	Доповнення, запитання доповідачу на практичному занятті		
Змістовний модуль 3.		0...	15
1	Усні відповіді на практичних заняттях	0...	5
2	Вирішення тестових завдань, задач з конституційного права/юридичний	0... 0...	3 5
3	диктант;		
4	Написання рефератів, доповідей, реферування, захист презентацій	0...	2
	Доповнення, запитання доповідачу на практичному занятті		
Підсумкова оцінка поточного контролю		0...	60

1.3. ПОЛІТИКИ КУРСУ

<i>Політика щодо академічної доброчесності</i>	Освітній процес базується на академічній доброчесності. Згідно з «Кодексом академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка», вивчення дисципліни базується на принципах взаємної поваги й
--	--

	<p>довіри викладача та здобувача вищої освіти, рівноправності й толерантності.</p> <p>Підготовлені здобувачем вищої освіти види робіт повинні відповідати загальноприйнятим нормам етичної поведінки.</p> <p>Основними формами порушення академічної доброчесності є: - академічний плагіат; - самоплагіат; - фабрикація; - фальсифікація; - списування; - обман; - хабарництво; - необ'єктивне оцінювання.</p> <p>Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей є обов'язковими. Якщо буде виявлено ознаки академічної недоброчесності, -роботи не зараховуються.</p> <p>Від дотримання принципів академічної доброчесності залежить оцінювання, а саме, бали можуть бути анульовані або знижені за порушення.</p>
<p><i>Правила перезарахування кредитів</i></p>	<p>У випадку мобільності, правила перескладання або відпрацювання пропущених занять тощо: відбувається згідно з «Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу НУ «Чернігівська політехніка» https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-akademichnu-mobilnist-uchasnykiv-osvitnogo-proczesu.pdf</p>
<p><i>Політика щодо дедлайнів та перескладання</i></p>	<p>Роботи, які здаються із порушенням дедлайнів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).</p> <p>Порядок ліквідації академічної заборгованості визначено в «Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf</p>
<p><i>Політика щодо відвідування</i></p>	<p>Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн (дистанційній) формі за погодженням. Пропущені заняття без поважних причин відпрацьовуються відповідно до графіка консультацій викладача.</p> <p>У порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. https://stu.cn.ua/wp-content/stu-</p>

[media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf](https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf) здобувач вищої освіти, який має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни згідно з індивідуальним навчальним планом не допускається до складання екзамену (диференційованого заліку) під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість.

Вільне відвідування занять організовується відповідно до «Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/poryadok-nadannya-dozvolu-na-vilne-vidviduvannya-zanyat-zdobuvacham-vyshhoyi-osvity.pdf>

Вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Університету дозволяється з метою створення умов для навчання ЗВО, які не можуть відвідувати навчальні заняття з поважних причин за діючим розкладом. До поважних причин відносяться випадки, підтверджені відповідними документами, а саме:

поєднання навчання зі спортивною та (або) громадською діяльністю, наявність дітей віком до 3-х років, вагітність, поєднання навчання з роботою за фахом, дуальне навчання (у разі його запровадження для окремих здобувачів вищої освіти), інші випадки.

<p><i>Політика оскарження результатів контрольних заходів.</i></p>	<p>Для вирішення спірних питань, пов'язаних із організацією та проведенням семестрового контролю, оцінювання практик, атестації та визнанні результатів навчання в неформальній та/або інформальній освіті на факультеті створюється апеляційна комісія розпорядженням декана, до складу якої включаються, завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники та представники органів студентського самоврядування. Головою апеляційної комісії призначається декан. Порядок подання та розгляду апеляцій визначається відповідно до р.7 «Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf</p>
<p><i>Консультації</i></p>	<p>Консультації є однією з основних форм надання студентам допомоги в самостійній роботі з вивчення дисципліни стосовно незрозумілих питань або відпрацювання занять. Проводяться консультації відповідно до затвердженого та розміщеного на сайті кафедри графіка.</p>
<p><i>Розвиток soft skills</i></p>	<p>Створення так званого «емоційного інтелекту» у здобувачів вищої освіти, здатних не тільки засвоювати професійні компетентності, а і формувати, відбувається наступним чином: здобувачі під час освітнього процесу отримують 1) питання з відкритим типом відповіді, вирішення яких потребує критичного мислення шляхом колективного обговорення; 2) завдання із спеціально здійсненою помилкою у вихідних даних або ході рішення. 3) ситуаційні завдання та кейси для обговорення і вирішення, які потребують групової взаємодії, критичного мислення, креативності та спрямовані на формування комунікаційних та управлінських навичок. Також здобувачі приймають участь у студентських науково-практичних конференціях, семінарах, тренінгах.</p>

II. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ

План:

1. Шляхи становлення системи деонтологічних знань.
2. Поняття та загальна характеристика науки «юридична деонтологія».
3. Предмет наукового дослідження.
4. Соціальне значення юридичних деонтологічних знань.
5. Завдання науки «юридична деонтологія».
6. Юридична деонтологія як навчальна дисципліна.

Основні поняття: юридична деонтологія, предмет юридичної деонтології, етапи становлення юридичної деонтології, джерела юридичної деонтології.

Завдання для індивідуальної роботи

Питання для самоконтролю:

1. Що означає термін юридична деонтологія?
2. Які погляди вчених на визначення предмета юридичної деонтології вам відомі?
3. Яка різниця між поняттями юридична деонтологія як наука та як навчальна дисципліна?
4. Яка мета та завдання юридичної деонтології як навчальної дисципліни?
5. Які передумови зумовили виникнення юридичної деонтології?
6. Які основні етапи становлення та розвитку юридичної деонтології?
7. Які основні джерела юридичної деонтології?
8. Як пов'язана юридична деонтологія з іншими суспільними та юридичними дисциплінами?

Підготувати реферати з таких питань:

1. Історичний аспект становлення системи деонтологічних знань.
2. Роль юридичної деонтології в системі гуманітарних наук.
3. Тенденції розвитку юридичної діяльності на сучасному етапі.

Рекомендована література:

Базова:

[24], [25], [27], [28] – [31], [38] – [41], [44]

Допоміжна:

1. *Гіда Є.* Формування деонтологічних засад правоохоронної діяльності на Русі у X - першій половині XVIII ст. *Підприємництво, господарство і право.* 2012. № 6 (198). С. 107-110.
2. *Есатова Е. Р.* Історичні передумови зародження та розвитку деонтології. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету.* Педагогічні науки, 2013. Вип. 108. 1. С. 48-51.
3. *Левківський Б. К.* Юридична етика та деонтологія : навчально-методичний посібник. К : СПД Юсип`юк В. Д., 2009. 126 с.
4. *Осауленко О.І.* Юридична деонтологія: навч. посібник. К.: Істина, 2008. 224 с.

ТЕМА 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План:

1. Поняття, основні риси та значення юридичної діяльності.
2. Зміст та види юридичної діяльності.
3. Співвідношення між правовими діями та юридичною діяльністю.
4. Юридична діяльність та професійна діяльність юристів. Професія юриста.
5. Система юридичної діяльності.

Основні поняття: юридична діяльність, суб'єкти юридичної діяльності, об'єкти юридичної діяльності, засоби юридичної діяльності, методи здійснення юридичної діяльності, функції юридичної діяльності, професія «юрист».

Завдання для індивідуальної роботи

Питання для самоконтролю:

1. Що означає термін «юридична деонтологія»?
2. Яка структура системи юридичної діяльності?
3. Які ви знаєте суб'єкти та об'єкти юридичної діяльності?
4. Які основні вимоги та умови набуття права на здійснення юридичної практичної діяльності?
5. Які основні критерії, за якими виокремлюються основні види юридичної діяльності?
6. Які ви знаєте форми та методи здійснення юридичної діяльності?
7. Які функції юридичної діяльності вам відомі?
8. В чому проявляється об'єктивна необхідність та практичне значення юридичної діяльності у суспільстві?
9. На підставі чого юридичну діяльність можна визначити як різновид соціальної діяльності?
10. Які риси притаманні юридичній діяльності? Розкрийте їх суть.
11. В чому сутність системного підходу у вивченні юридичної діяльності?

Підготувати реферати з таких питань:

1. Юридична діяльність як різновид соціальної діяльності.
2. Шляхи розвитку юридичної діяльності.
3. Місце і соціальне призначення юридичної професії у суспільстві та державі: проблеми та перспективи.
4. Актуальні тенденції розвитку юридичної діяльності в умовах реформування суспільства.

Рекомендована література:

Базова:

[24], [28] – [31], [34], [38] – [40], [41]

Допоміжна:

1. *Гапотій В.Д.* Юридична деонтологія: навч. посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.

Інтернет ресурси:

1. *Основні* риси юридичної діяльності. Юрист.UA. URL: <https://sites.google.com/site/uristua5454/home/osnovni-risi-uridicnoie-dialnosti>
2. *Професія* юрист та реформування юридичних послуг в Україні. Закон и Бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/119186-profesiya_yurist_ta_reformuvannya_yuridichnih_poslug_v_ukrai.html

ТЕМА 3. ЮРИДИЧНА ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

План:

1. Загальна характеристика юридичної практичної діяльності та її основні ознаки.
2. Співвідношення юридичної практичної діяльності та права, правової практики.
3. Принципи, завдання та функції юридичної практичної діяльності.
4. Основні дії юридичної практичної діяльності.
5. Права та обов'язки суб'єктів юридичної практичної діяльності.
6. Гарантії юридичної практичної діяльності.

Основні поняття: юридична практична діяльність, професіоналізм, компетентність, незалежність, гласність, інформативність, конфіденційність, конфліктність, юридична практика, функції практичної юридичної діяльності, ознаки практичної юридичної діяльності, види юридичної практики, юридичний процес, види юридичного процесу.

Завдання для індивідуальної роботи

Питання для самоконтролю:

1. Що означає поняття юридична практична діяльність?
2. Якими рисами юридична практична діяльність відрізняється від інших видів соціальної та правової діяльності?
3. Як співвідноситься юридична практична діяльність та правова практика?
4. Що означає компетентність юридичної практичної діяльності?
5. В чому суть професіоналізму – однієї з основних властивостей юридичної практичної діяльності?
6. Яке значення має інформація для здійснення юридичної практичної діяльності?
7. В чому полягають основні вимоги конфіденційності стосовно юридичної практичної діяльності?
8. Яке співвідношення між гласністю та конфіденційністю (професійною таємницею) юридичної практичної діяльності?
9. Які принципи завдання та функції складають основу юридичної практичної діяльності?
10. Які основні права та обов'язки мають юристи?
11. Які основні гарантії юридичної практичної діяльності?
12. З яких основних дій складається юридична практична діяльність?

Підготувати реферати з таких питань:

1. Процедури, прийоми та засоби здійснення юридичної практичної діяльності.
2. Поняття та види юридичного процесу.
3. Суб'єкти практичної юридичної діяльності.
4. Гарантії забезпечення статусу суб'єктів практичної юридичної діяльності

Рекомендована література:

Базова:

[1] – [15], [24], [28] – [31], [33], [34] – [43], [42], [43]

Допоміжна:

1. *Гусарєв С. Д.* Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти: монографія. К.: Знання, 2005. 375 с.
2. *Юридична деонтологія: підручник / В. Д. Ткаченко та ін. Х.: Одиссей, 2006. 256 с.*
3. *Цирфа Г. О., Клименко Н. І.* Юридична деонтологія: навч. посібник. К.: Університет «Україна», 2005. 210 с.

Інтернет ресурси:

1. *Гусарєв С. Д.* Характеристика поняття та основних принципів юридичної практичної діяльності. Наукові записки. Том 38. Юридичні науки. 2005. С. 23-28. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8042/Husariev_Kharakterystyka_poniattia.pdf

2. *Оніщенко Н. М.* Правова система: проблеми теорії: монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. С 124-146.

ТЕМА 4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ПРОФЕСІЇ

План:

1. Зміст та основні риси терміну «юрист».
2. Загальна характеристика юридичної професії та її основні риси.
3. Поняття та ознаки професійного мислення юриста.
4. Принципи професійної діяльності юристів.
5. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів.
6. Основні вимоги та умови набуття права на здійснення юридичної практичної діяльності.
7. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність юристів.
8. Правовий та соціальний захист юристів, професійна атестація, та дисциплінарна відповідальність юристів.

Основні поняття: юрист, професійне мислення, професія, професіограма юриста, професійна придатність.

Завдання для індивідуальної роботи

Питання для самоконтролю:

1. Які сфери застосування юридичної професії?
2. Які передумови виникнення та становлення професії юриста?
3. Які соціальні зміни в суспільстві зумовили актуальність юридичної професії?
4. Як ви розумієте поняття престижу юридичної професії?
5. У чому полягає професіоналізм та компетентність юриста?
6. Які вимоги існують до юриста як посадової особи держави?
7. Які умови ефективного керівництва у юридичній сфері?
8. Які основні стилі керівництва?
9. Які напрямки кадрової політики держави щодо юристів?
10. В чому полягає роль кваліфікаційних комісій адвокатури та нотаріату у відборі кандидатів на самостійне здійснення діяльності?
11. Які загальні правила притягнення юристів до дисциплінарної відповідальності.
12. Які основні нормативно-правові акти, які регламентують порядок застосування дисциплінарних стягнень до суддів, працівників прокуратури, адвокатів, нотаріусів, працівників органів внутрішніх справ?
13. Які основні заходи, спрямовані на правовий і соціальний захист юристів?

Підготувати реферати з таких питань:

1. Деонтологічна правосвідомість та обов'язки юриста.
2. Поняття та характеристика особливостей професії юриста.
3. Місце і соціальне призначення юридичної професії у суспільстві та державі.

Рекомендована література:

Базова:

[1] – [15], [24], [28] – [31], [33], [34] – [38], [42], [43]

Допоміжна:

1. *Сучасна особа юриста: монографія* / О. Д. Несімко та ін. Львів: Львів. ін-т ВС, 1997. 116 с.
2. *Шпак М. В.* Міжнародно-правові стандарти професійної діяльності адвоката в цивільному процесі України. *Теорія і практика правознавства*, 2017. Вип. 1 (11). С. 1-9.

Інтернет ресурси:

1. *Макеєва О. М., Таран Д. О.* Міжнародні стандарти професійної діяльності юриста: теоретико-правові аспекти. Zbornik prispevljov z medzinârodnej vodcckoj konferencie PRAVNA VED ^ A PRAX: VÏZVY MODEUNY'CH ÊuRÔPSKYCIJ INTEGRAÉNYCII PROCESOV /27. - 28. novembra 2015/. URL:<https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/26854>
2. *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства.* К: European Union, USAID, 2015. 708 с. URL: https://www.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/EU_Standarts_book_web-1.pdf

ТЕМА 5. ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План:

1. Суддівська діяльність.
2. Прокурорська діяльність.
3. Слідча діяльність.
4. Адвокатська діяльність.
5. Нотаріальна діяльність
6. Юридична консультативна діяльність.

Основні поняття: суддя, прокурор, слідчий, адвокат, нотаріус, юристконсульт, професіограма.

Завдання для індивідуальної роботи

Питання для самоконтролю:

1. Які основні риси юридичної професії?
2. У чому полягає сутність професіограм юридичних професій?
3. Які основні аспекти складають професіограму юриста?
4. Що значить здійснювати правосуддя?
5. Які особливості діяльності суддів? Яка структура професіограми судді?
6. У чому полягає специфіка роботи прокурора? Яка структура професіограми прокурорських працівників?
7. Яка специфіка роботи слідчого? Яка структура професіограми слідчого?
8. Які особливості адвокатської професії? Яка структура професіограми адвоката?
9. Які особливості діяльності нотаріуса? Яка структура професіограми нотаріуса?
10. Яке призначення діяльності юрисконсульта? Яка структура професіограми юрисконсульта?
11. Які з відомих вам юридичних професій передбачають прийняття присяги?

Підготувати реферати з таких питань:

1. Суддівська діяльність: поняття та функціональні аспекти.
2. Вимоги до кандидатів на посаду прокурора та порядок зайняття такої посади.
3. Слідчий як службова особа Національної поліції України, органу безпеки та органу державного бюро розслідувань.
4. Реформування системи доступу до адвокатської професії та дисциплінарної відповідальності адвокатів.
5. Державне регулювання нотаріальної діяльності.
6. Професіограма співробітника юридичної служби, юрисконсульта.

Рекомендована література:

Базова:

[1] – [15], [24], [28] – [31], [33], [34] – [38], [42], [43]

Допоміжна:

1. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: підруч. для вищ. закл. освіти МВС України. Х.: НУВС, 2002. 336 с.
2. Волошина Я. Л. Особливості професійної культури юрисконсульта *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*, 2016. № 1 (11). С. 193-203.
3. Гураленко Н. А. Деякі деонтологічні аспекти діяльності судді. *Науковий вісник Чернівецького університету*, 2013. Вип. 682. Правознавство. С. 22-25.

4. *Компанейцев С.* Професійний обов'язок як структурний елемент деонтологічних засад діяльності адвоката. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 6(198). С. 115-118.
5. *Компанейцев С.* Особистість адвоката: деонтологічний підхід. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 3(207). С. 135-137.
6. *Коридорна* деонтологія виконавчої служби. *Адвокат* : загальнодержавний професійний журнал. 2017. № 3(176). С. 18-20.
7. *Маршалок С. І.* Психологічні особливості професійної діяльності фахівців юридичної сфери. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2013. № 1. С. 179–187.
8. *Чернуха Н. М., В. С. Рижиков* Професійна діяльність юриста: теоретичні засади. *Трипільська цивілізація*, 2012. № 7. С. 45–48.

Інтернет ресурси:

1. *Бевзюк І.* Прокурорська діяльність у системі юридичної діяльності. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*, 2017. № 4. С.20-28 URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2017/bevzuk.pdf>
2. *Волошина Я.* Функції юридичної консультативної діяльності. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*, 2014. № 4. С.32-38. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2015/voloshyna.pdf>
3. *Кобець О. В.* Роль рівнів професійної правової свідомості у структурі юридичної діяльності. *Зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інст-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*. URL: journals.urau.ua.
4. *Реформування* системи доступу до адвокатської професії та дисциплінарної відповідальності адвокатів. Міністерство юстиції. URL: <http://old.minjust.gov.ua/42805>

ТЕМА 6. ПОЛІТИКО-ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТА

План:

1. Поняття політики і політичної культури. Їх становлення та розвиток.
2. Поняття політичної культури юриста та її структура.
3. Класифікація політичної культури.
4. Вітчизняна практика і міжнародно-правовий досвід регулювання участі юристів у політичному житті.
5. Зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
6. Правова культура юриста та її риси. Функції правової культури юриста.
7. Професійна деформація та її вплив на розвиток і формування правової культури юриста.

Основні поняття: правова культура суспільства, правова культура юриста, політична культура юриста, професійна деформація, функції правової культури юриста, правове мислення юриста, правове судження, правовий

умовивід, правове поняття, функції політичної культури юриста, рівні політичної культури юриста.

Завдання для індивідуальної роботи

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність поняття політична культура юриста?
2. Які структурні елементи політичної культури юриста?
3. Які є види політичної культури юриста?
4. Які нормативно-правові акти регулюють участь українських юристів у політичному житті?
5. Визначте зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
6. В чому полягають особливості правової культури юриста?
7. У чому полягає сутність поняття деформація професійної свідомості юристів? Назвіть приклади.
8. Які основні форми деформацій правової свідомості і правової культури юристів ви знаєте?
9. Які функції правової культури юриста ви знаєте?

Підготувати реферати з таких питань:

1. Співвідношення правової культури юриста та правової культури суспільства.
2. Принцип політичного нейтралітету як складова політичної культури юриста.
3. Причини професійної деформації працівників юридичної сфери.

Рекомендована література:

Базова:

[16] – [24], [26], [28] – [33], [34] – [37], [43] – [44]

Допоміжна:

1. Андрюшко І. Я. Правове мислення як центральна ланка правової культури. *Актуальні проблеми держави і права*, 2012. Вип. 63. С. 231-238.
2. Ануфрієнко О. А. Політична культура юриста: аспекти історіографії. *Науковий вісник Нац. академії ДПС України*, 2003. № 3. С. 148-157.
3. Ануфрієнко О. А. Політична модель правознавця ХХІ століття. *Науковий вісник Нац. академії внутр. справ України*. К.: НАВСУ, 2005. № 4. С. 45-51.
4. Ануфрієнко О. А. Філософсько-правовий аналіз функцій політичної культури юриста. *Право і безпека*. Х.: НУВС, 2004. № 3, 4. С. 10-14.
5. Бакланова Н. М. Політична культура – складова частина загальнонаціональної культури. *Виховання і культура*, 2002. № 1. С. 24 - 26.

6. Бабкіна О. В. Політико-правова культура демократичного типу: проблеми формування. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*, 2011. Вип. 5. С. 5-10.
7. Бахновська І. П. Поняття та цінність правової культури суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2014. Вип. 24. С. 7-10.
8. Годун Н. Ю. Правова культура: дефініція поняття. *Наше право*, 2015. № 1. С. 11-15.
9. Зимогляд В. Я. Політична і правова культура: проблема взаємозв'язку в процесах модернізації. *Вісник Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого*, 2011. № 8. С. 247-249.
10. Остапенко М. А. Політична культура суспільства: навч. посібник. К.: МАУП, 2008. 96 с.

Інтернет ресурси:

1. Божок Г. Д. Правова культура юриста: етичні аспекти. Правник. Бібліотека наукової юридичної періодики. URL: <http://www.pravnik.info/2013-12-27-15-14-31/605-pravova-kultura-yurista-etichni-aspekti.html>
2. Кривов'яз О. В. Правова культура юриста в сучасних умовах розвитку суспільства. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/kryvoviaz_0002.pdf
3. Мануйлов Є. М. Правова культура юриста як основа його професіоналізму. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*, 2016. № 3 (30). URL: fil.nlu.edu.ua
4. Основні риси політичної культури юриста. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/10473/>

ТЕМА 7. МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНА ТА ЕТИЧНА КУЛЬТУРА ЮРИСТА

План:

1. Поняття та зміст моральної культури юриста.
2. Деонтологічні проблеми обов'язку людини. Моральний і професійний обов'язок юриста.
3. Принципи професійної етики юриста.
4. Деформації моральної свідомості юриста.
5. Естетика культури юриста.
6. Вимоги службового етикету юриста.
7. Культура мови юриста.
8. Естетично-правові вимоги до ділових документів.

Основні поняття: мораль, моральна культура юриста, естетика, естетична культура юриста, професійна етика юриста, структура етичної культури юриста, рівні етичної культури юриста, професійна етика юриста, естетична культура

юриста, структура естетичної культури юриста, рівні естетичної культури юриста, службовий етикет юриста.

Завдання для індивідуальної роботи

Питання для самоконтролю:

1. Що таке мораль та моральна культура особистості?
2. Що таке моральна свідомість і культура моральної поведінки? Назвіть їх структурні елементи.
3. У чому полягають особливості моральної культури юриста?
4. В чому суть поняття морально-професійного обов'язку юриста?
5. У чому полягає сутність моральної відповідальності юриста?
6. В чому полягає сутність основних засад професійної етики юристів?
7. Які основні причини деформацій моральної свідомості юристів вам відомі?
8. У чому полягає сутність поняття естетичної культури юриста?
9. Що таке етикет?
10. Які загальні правила етикету вам відомі?
11. Які вимоги диктує юристу службовий етикет?
12. У чому полягають особливості мовної культури юриста?
13. Які існують естетично-правові вимоги, що пред'являються до ділових документів?

Підготувати реферати з таких питань:

1. Структура та рівні етичної культури юриста.
2. Структура та рівні естетичної культури юриста.
3. Службовий етикет юриста. Традиції і ритуали у сфері юридичної діяльності.
4. Деформації етичної культури юриста та шляхи їх подолання.
5. Деформації естетичної культури юриста: шляхи подолання.

Рекомендована література:

Базова:

[16] – [24], [26], [28] – [33], [34] – [37], [43] – [44]

Допоміжна:

1. *Лозовой В. О., Петришин О. В.* Професійна етика юриста. Х.: Право, 2004. 176 с.
2. *Маськовіта М. М.* Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія, Юридичні науки : зб. наук. пр. 2016. № 837. С. 287-291.

3. *Мінченко О.* Моральність юридичної діяльності: теоретичні та практичні аспекти. *Підприємництво, господарство і право.* 2011. № 4(184). С. 83-86.
4. *Руколянська Н. В.* Формування професійної культури та правничої етики майбутніх юристів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2015. Вип. 41 (94). С. 279-286.

Інтернет ресурси:

1. *Денищик О. І.* Організаційно-педагогічні умови реалізації моделі формування моральної культури як складової професійної підготовки майбутніх юристів URL: <http://eprints.zu.edu.ua/2732/1/08doimyu.pdf>
2. *Савайда О. І., Гринь Л. М., Скрипець Р. І.* Природно-правові аспекти естетичної культури юриста. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4845/savaydagrinskripets.pdf>

III. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЗАЛІК

1. Історичний аспект становлення системи деонтологічних знань.
2. Поняття та загальна характеристика науки «юридична деонтологія».
3. Предмет наукового дослідження.
4. Завдання науки «юридична деонтологія».
5. Соціальне значення юридичних деонтологічних знань.
6. Юридична деонтологія як навчальна дисципліна.
7. Роль юридичної деонтології в системі гуманітарних наук.
8. Тенденції розвитку юридичної діяльності на сучасному етапі.
9. Поняття, основні риси та значення юридичної діяльності.
10. Зміст та види юридичної діяльності.
11. Співвідношення між правовими діями та юридичною діяльністю.
12. Юридична діяльність та професійна діяльність юристів. Професія юриста.
13. Система юридичної діяльності.
14. Юридична діяльність як різновид соціальної діяльності.
15. Шляхи розвитку юридичної діяльності.
16. Місце і соціальне призначення юридичної професії у суспільстві та державі: проблеми та перспективи.
17. Актуальні тенденції розвитку юридичної діяльності в умовах реформування суспільства.
18. Загальна характеристика юридичної практичної діяльності та її основні ознаки.
19. Співвідношення юридичної практичної діяльності та права, правової практики.
20. Принципи, завдання та функції юридичної практичної діяльності.
21. Основні дії юридичної практичної діяльності.
22. Права та обов'язки суб'єктів юридичної практичної діяльності.
23. Гарантії юридичної практичної діяльності.
24. Процедури, прийоми та засоби здійснення юридичної практичної діяльності.
25. Поняття та види юридичного процесу.
26. Зміст та основні риси терміну «юрист».
27. Загальна характеристика юридичної професії та її основні риси
28. Поняття та ознаки професійного мислення юриста.
29. Принципи професійної діяльності юристів.
30. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів.
31. Основні вимоги та умови набуття права на здійснення юридичної практичної діяльності.
32. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність юристів.
33. Правовий та соціальний захист юристів.
34. Деонтологічна правосвідомість та обов'язки юриста.
35. Поняття та характеристика особливостей професії юриста.

36. Місце і соціальне призначення юридичної професії у суспільстві та державі.
37. Суддівська діяльність.
38. Прокурорська діяльність.
39. Слідча діяльність.
40. Адвокатська діяльність.
41. Нотаріальна діяльність
42. Юридична консультативна діяльність.
43. Поняття політики і політичної культури. Їх становлення та розвиток.
44. Поняття політичної культури юриста та її структура.
45. Класифікація політичної культури.
46. Вітчизняна практика і міжнародно-правовий досвід регулювання участі юристів у політичному житті.
47. Зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
48. Правова культура юриста та її риси.
49. Функції правової культури юриста.
50. Професійна деформація та її вплив на розвиток і формування правової культури юриста.
51. Деонтологічні проблеми обов'язку людини. Моральний і професійний обов'язок юриста.
52. Естетика культури юриста.
53. Вимоги службового етикету юриста.
54. Культура мови юриста.
55. Естетично-правові вимоги до ділових документів.
56. Структура та рівні етичної культури юриста.
57. Структура та рівні естетичної культури юриста.
58. Службовий етикет юриста. Традиції і ритуали у сфері юридичної
59. діяльності.
60. Деформації етичної та естетичної культури юриста та шляхи їх подолання.

IV. БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти:

1. *Конституція України*: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. *Кримінальний кодекс України*: Закон України від 05.04. 2001. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. *Кримінально-процесуальний кодекс*: Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. *Кодекс України про адміністративні правопорушення*: Закон України від 07.12.1984. Документ 8073¹-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. *Про адвокатуру та адвокатську діяльність*: Закон України від 05.07.2012. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
6. *Про Вищу освіту*: Закон України від 01.07.2014. № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
7. *Про державну службу*: Закон України від 10.12.2015. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
8. *Про Конституційний Суд України*: Закон України від 13.07.2017. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
9. *Про наукову і науково-технічну діяльність*: Закон України від 26.11.2015. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
10. *Про національну поліцію*: Закон України від 02.07. 2015. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
11. *Про нотаріат*: Закон України від 02.09.1993. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
12. *Про прокуратуру України*: Закон України від 14.10.2014. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
13. *Про Службу безпеки України*: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
14. *Про судоустрій і статус суддів*: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
15. *Основні принципи* стосовно ролі юристів, прийняті восьмим Конгресом ООН із запобігання злочинності і поведження з правопорушниками; Гавана, 27 серпня – 7 вересня 1990 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/Basic%20principles%20regarding%20the%20role%20of%20lawyers_07091990.pdf
16. *Основні принципи* незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної асамблеї ООН від 29.11.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text
17. *Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства* (Деонтологічний кодекс). (Прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року)

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text

18. *Правила професійної етики нотаріусів України*: Наказ Міністерства юстиції України від 07.06.2021 № 2039/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1730-13>

19. *Кодекс суддівської етики*: затв. XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013 р. Документ n0001415-13. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>

20. *Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів*: затв. Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017 р. Документ n0001900-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>

21. *Правила адвокатської етики*: затв. звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09. 06. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>

Підручники

22. *McCartney Steve, Parent Rick Ethics in Law Enforcement Authors*. URL: <https://opentextbc.ca/ethicsinlawenforcement/>

23. *Rickaby Joseph Moral Philosophy: Ethics, Deontology and Natural Law* by. HardPress Publishing, 2012. P.406. URL:<http://www.gutenberg.org/ebooks/8103>

24. *Бризгалов І. В.* Юридична деонтологія : короткий курс лекцій. 3-е вид., стер. К. : МАУП, 2003. 47 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/pr3_15.pdf

25. *Гапотій В. Д.* Юридична деонтологія: навч. посіб. / В.Д. Гапотій, О.Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.

26. *Петришин О. В.* Юридична деонтологія : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / О. В. Петришин, О. В. Зінченко. Харків : Право, 2018. 84 с.

27. *Скакун О. Ф.* Юридична деонтологія: підручник. Харків: Еспада, 2008. 400 с.

28. *Сливка С. С.* Юридична деонтологія: підручник. 3-е вид., доп. і переробл. К.: Атіка, 2010. 296 с

29. *Юридична деонтологія: підручник / Петришин О.В. та ін.* Харків: Право, 2014. 248 с.

30. *Юридична деонтологія. Від навчання до практики : навч. посіб. / Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та ін.* Київ : Вид-чий дім «Кондор», 2019. 296 с.

31. *Фіолевський Д. П.* Юридична етика: підручник. К.: Алерта, 2011. 288 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали

32. *Бризгалов І. В.* Юридична деонтологія: стислий курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 48 с.

33. *Ведерніков Ю. А.* Юридична деонтологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Д.: Свідлер А. Л., 2011. 205 с.

34. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2016.*

35. *Гончаренко В. Г.* Юридичний словник. К.: Форум, 2005. 473 с.

36. *Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): навч. посібник. 2-е вид., переробл. К.: Знання, 2006. 487 с*
37. *Ключові юридичні терміни англійською: словник. URL: <http://loyer.com.ua/uk/5151-2/>*
38. *LEGAL DICTIONARY. URL: <https://dictionary.law.com/>*
39. *Major Ethical Perspectives. Open Textbook for Hong Kong. URL: http://www.opentextbooks.org.hk/about_open_textbook_project*
40. *Молдован В. В., Молдован А. В. Юридична деонтологія. навч. посібник. К., 2010. 128 с.*
41. *Молдован А. В., Добкіна К. Р., Ключева Є. М. Юридична деонтологія: навч. посібник. К.: Алерта, 2015. 224 с.*
42. *Петришин О. В. Юридична деонтологія: посіб. для підгот. до заліків та іспитів / О. В. Петришин, О. В. Зінченко. Харків: Право, 2018. 84 с.*
43. *Юридичний словник-довідник URL: <https://subject.com.ua/pravo/dict/index.html>*
44. *Ухач В. Юридична деонтологія і професійна етика: навч. посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.*

V. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. *Система дистанційного навчання ЧНТУ. Курс: Юридична деонтологія URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=4389>*
2. *ABA Journal. URL: <http://www.abajournal.com/magazine>*
3. *Електронна бібліотека «Україніка». URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>*
4. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>*
5. *Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого URL: <https://nlu.org.ua/article.php?id=33>*
6. *Law.com. URL: <https://www.law.com/?slreturn=20200105183518>*
7. *Legal News. URL: <https://www.lawyer-monthly.com/>*
8. *Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://odnb.odessa.ua/>*
9. *The Law Society Gazette URL: <https://www.lawgazette.co.uk/>*
10. *The student lawyer. The one-stop shop for law students. URL: <https://thestudentlawyer.com/>*
11. *Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>*
12. *Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. URL: <http://libkor.com.ua/>*